

**MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
PREVENTIVA (CONTROL ARQUEOLÒGIC) AL CARRER
DE LA MERCÈ 2-8 (BARCELONA, BARCELONÈS).**

CIUTAT VELLA, BARCELONA

(CODI: 099/16)

Data de la intervenció / Núm. Exp. DGPC:

Del 5 al 19 d'Agost de 2016 / 2016-1-18217.

Arqueòleg Director:

MIRIAM ESQUÉ BALLESTA

Gestió de la intervenció:

ATICS SL

Barcelona, Agost de 2016

FITXA TÈCNICA

NOM DE LA INTERVENCIÓ	Mercè 2-8
UBICACIÓ	Barri Gòtic, Districte de Ciutat Vella Barcelona (Barcelonès)
COORDENADES UTM Fus31N amb Datum ETRS 89 (UB/ICGC)	X: 431378.4 Y: 4581135.9 Z: 4,08 m.s.n.m.
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control arqueològic
DATES D'INTERVENCIÓ	Del 5 al 19 d'Agost de 2016.
EQUIP TÈCNIC	Direcció: Miriam Esqué Ballesta

INDEX

1. INTRODUCCIÓ	5
2. SITUACIÓ GEOGRÀFICA.....	6
2.1. El Barcelonès.....	6
2.1. La ciutat de Barcelona.....	7
3. ANTECEDENTS HISTÒRICS I ARQUEOLÒGICS	9
3.1. La ciutat de Barcelona.....	9
3.2. La Via sepulcral i la Plaça de la Mercè.	13
3.3. Context històric de la zona i intervencions arqueològiques properes.....	16
4. METODOLOGIA.....	20
5. DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS	21
6. CONCLUSIONS	22
7. DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA	23
8. UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES	24
9. DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA.....	25

1. INTRODUCCIÓ

Amb motiu de les obres d'instal·lació d'una nova línia de mitja tensió soterrada, al carrer de la Mercè 2-8 de la ciutat de Barcelona (Barcelonès), a càrrec de l'empresa FECSA-ENDESA / ABANTE, s'ha dut a terme durant els dies 5 i 19 d'Agost de 2016, el control arqueològic preventiu del qual és objecte aquesta memòria.

Les tasques preveien l'obertura en rasa de forma manual, amb unes mides de 30m de llarg per 60cm d'ample assolint una profunditat màxima de 80cm respecte la cota de carrer.

Donada la importància arqueològica i històrica d'aquesta zona dins la ciutat de Barcelona, es va prendre la decisió d'efectuar un control arqueològic a càrrec de l'empresa ATICS S.L., sota la direcció tècnica de l'arqueòloga Miriam Esqué Ballesta, amb l'objectiu de detectar, documentar i així realitzar un estudi de les possibles restes conservades al subsòl, amb el corresponent recull de la informació històrica necessària per tal d'ampliar els coneixements vigents de la ciutat sobre èpoques anteriors.

La finalitat de les tasques de control i documentació arqueològica ha estat la de detectar, documentar i realitzar un estudi de les restes conservades, amb el corresponent recull de la informació històrica necessària per tal d'ampliar els coneixements vigents de la ciutat sobre èpoques anteriors, i finalment l'avaluació de les restes que podrien quedar afectades per les obres.

El buidat de la rasa es va fer totalment de forma manual, sota el corresponent control arqueològic. L'actuació arqueològica es va centrar d'una banda, en el control visual de la realització dels treballs d'obertura i buidat de la rasa, i per l'altra, en l'excavació manual per part de la direcció tècnica quan les característiques de la terra extreta o l'aparició d'estructures construïdes així ho requerissin.

2. SITUACIÓ GEOGRÀFICA

2.1. El Barcelonès

Comarca de Catalunya, la capital de la qual és Barcelona. Es tracta de la comarca més poblada i industrialitzada del principat. Limita al nord amb el Vallès Occidental i Oriental; a l'est amb el Maresme i la Mediterrània, i per l'oest i el sud amb el Baix Llobregat.

La seva geografia està marcada per la plana de l'àrea metropolitana o Pla de Barcelona, la serralada de Collserola i els rius Llobregat i Besòs.

El Pla de Barcelona és una de les unitats morfològiques que configuren el territori, anomenat Barcelonès, que s'estén des de la costa mediterrània a la Serralada Litoral, concretament entre el tram de la serra de Collserola i els estrets de Martorell i de Montcada, però on els rius Llobregat i Besòs respectivament van sortir a la mar amb la formació dels seus deltes. D'aquesta manera el territori presenta dos elements morfològics clars: la serra de Collserola i la plana.

La Serra de Collserola, horst compost per granits i esquists, presenta unes altituds molt moderades, entre els 300 i 500 metres, destacant el Tibidabo que arriba als 512m. Al nord, aquesta carena comença sobre el riu Besòs amb el turó de Manyoses (2102m) i al sud-oest destaca el puig de Sant Pere Màrtir com a darrera elevació (399m). La carena presenta diversos passos de muntanya que possiblement han servit de vies de comunicació al llarg de la història.

El Pla de Barcelona es troba obert al mar i limitat per la Serralada Litoral i al sud per la falla que segueix des del Garraf i el turó de Montjuïc (que és el punt més elevat, 173m) fins al turó de Montgat, més enllà del Besòs. Aquesta falla és visible a través de l'esglaó, d'uns vint metres, que sembla separar l'eixample de la ciutat vella i que es documenta en la morfologia urbana : la baixada de Jonqueres, la Via Laietana i els carrers de les Moles, d'Astruc i de Jovellanos.

La plana està formada per la conjunció de dos deltes, el del Llobregat i el del Besòs, que a causa de l'acumulació de detritus quaternaris i sorrells a la línia costanera, han acabat formant un conjunt identificable per la uniformitat urbana. En aquesta plana es distingeixen petits turons arran de mar que tenen el seu origen en els plegaments de dipòsits marins del miocè i el pliocè. És en el cas

de la muntanya de Montjuïc, del turó dels Ollers, i ja dins la ciutat del sector dels carrers d'Escudellers i Nou de Sant Francesc, i de les Falzies on es localitza l'antiga Llotja i del Tàber, on s'assentava la ciutat romana. Des de l'època romana el constant progrés de la línia de costa degut a l'aportació dels arrossegaments del Besòs i al corrent marí tangencial a la costa que aporta terres del Maresme, van contribuir al rebliment d'estanys i aiguamolls i van anar encerclant aquests turons, passant a formar part de la terra ferma.

Aquests materials s'acumularen darrere l'escullera feta per a protegir el nou port i que arribaren a formar l'emplaçament de l'actual Barceloneta. Finalment, l'acció dels corrents de la mar, arrossegant els materials detrítics, terraplenant badies i albuferes, ha ajudat a conferir a la costa del Pla de Barcelona el seu aspecte rectilini, sense entrants ni accidents notables.

Geològicament hi ha una unitat quaternària (pleistocè i holocè) que en cobreix una de terciària. D'època quaternària a l'holocè és on es localitza l'activitat antròpica, es registren nivells d'argila, sorres i graves d'origen torrencial i col·luvial, a part dels estrats superiors que és on es registrava la major presència de restes arqueològiques d'època contemporània i moderna.

2.1. La ciutat de Barcelona

Barcelona està situada a la costa mediterrània, en el lloc anomenat Pla de Barcelona, comprès entre els rius Besòs i Llobregat, al nord es troba la serra de Collserola, on hi ha el Tibidabo, que és el cim més alt (542 metres). La serralada de Sant Mateu a llevant i el massís de Garraf a ponent fan que les entrades fàcils al pla d'al·luvió, sobre el qual reposa la ciutat, siguin els passos fluvials del Besòs i el Llobregat.

Les òptimes condicions climàtiques i estratègiques de la ciutat han afavorit al llarg del temps el seu desenvolupament que, amb Montjuïc vora el mar, ha facilitat la defensa del seu litoral. Els seus orígens es situen en el petit pujol del Tàber, però ben aviat els límits s'anaren expandint pel pla, on només s'aixequen, cap al nord, els turons de Monterols, el Putget, la Creueta, el Carmel, la Muntanya Pelada i el Turó de la Peira.

Des del punt de vista urbanístic la ciutat de Barcelona consta de diverses àrees organitzades en districtes. La zona que ens ocupa es troba situada en el

Memòria de la intervenció arqueològica al C/ de la Mercè 2-8 (Barcelona, Barcelonès). CODI 099/16 Agost 2016.

districte de Ciutat Vella. Aquest espai inclou, d'una banda, un nucli central anomenat barri gòtic que correspon a la primitiva ciutat romana i, de l'altra, un seguit de ravals situats al seu voltant que es van formar en època medieval, dins el perímetre de les muralles aixecades al segle XIII. Aquestes viles noves foren conegudes amb els noms de les esglésies que els centralitzaven: del Pi, de Santa Anna, de Sant Pere, de la Mercè i de Santa Maria del Mar. Els darrers sectors del nucli antic de la ciutat, és a dir, la Rambla i el Raval, varen començar a ser urbanitzats quan quedaren inclosos dins del tercer recinte fortificat que es bastí al llarg de la segona meitat del segle XIV.

3. ANTECEDENTS HISTÒRICS I ARQUEOLÒGICS

3.1. La ciutat de Barcelona

La història de la ciutat de Barcelona sembla que arrenca d'un primitiu poblat ibèric, situat al promontori de Montjuïc. Ja des d'època romana la ciutat esdevé un centre de gran importància, la ciutat de *Barcino*, situada al cim del mont Tàber, geològicament un paleorelleu exhumat en retrocedir gradualment el turó Barcelona, on actualment hi ha la Plaça Sant Jaume i la Catedral. Fou sobre aquest turó on s'ubicà la ciutat romana en època d'August, i la Plaça Sant Jaume respon a la probable ubicació del fòrum de la ciutat.

L'origen de la ciutat de Barcelona s'ha de situar a la colònia ***Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino*** fundada de nova planta per August al s.I aC. La ciutat emmurallada, amb un perímetre clar, presenta una planta octogonal amb una trama a partir de dos grans eixos, el *cardo maximus* i el *decumanus maximus*. Aquests dos eixos donaven la pauta a la resta de la xarxa de carrers rectilinis amb illes regulars, confluint en un espai obert central, el fòrum, on s'ubica l'actual plaça Sant Jaume.

Com a conseqüència de l'augment de població que es produeix ja des de començament del s. IX, s'urbanitzà una part del territori que ocupava fora del recinte de les muralles romanes, i per tal de protegir aquests nous nuclis de població anomenats vila noves al voltant de centres d'ordre econòmic o religiós.

Barcelona a l'any 1000, segons Philip Banks (Catalunya Romànica Vol. XX)

A principis del s. XII la gran expansió demogràfica provocà la creació i creixement d'aquests nuclis poblacionals i de molts obradors al voltant de les muralles, aquest creixement de la ciutat fora de l'antic recinte murari romà serà el responsable de la construcció d'un nou sistema defensiu. Les dades més antigues sobre el començament de les obres d'aquesta nova estructura defensiva fan referència a 1285, però les darreres investigacions i actuacions arqueològiques no han pogut localitzar fins al moment evidències materials ni estructurals per a aquesta cronologia. Cal destacar també la constància des de 1255 de diferents portals al llarg de la ciutat, a més dels que es crearan a partir de 1260, tots ells situats entre l'antic recinte romà i el que es començarà a construir a partir de 1285. Els límits marcats per a la nova muralla quedaran definits pels actuals carrers de La Rambla, Fontanella, Trafalgar, Arc de triomf, Lluís Companys i Passeig Picasso.

Barcelona a l'any 1200 segons Philip Banks (Catalunya Romànica Vol. XX)

Tradicionalment s'ha considerat el tram de la Rambla com el primer construït, entre el convent de Framenors fins a la zona de l'església de Santa Anna, arrancant de la part més baixa de la Rambla fins l'actual plaça Catalunya i on es situarien un total de cinc portals: el de Santa Anna, Portaferrissa, Boqueria, Trencaclaus i Framenors. Pel que fa referència a les dades cronològiques obtingudes en aquest sector, Josefa Huertas i Marta Rodríguez situen la construcció a final del s. XIII principis del s.XIV.

Barcelona a l'any 1280, segons Philip Banks (Catalunya Romànica Vol. XX)

L'any 1358, marca una altra fita important, serà l'inici de les obres de refortificació del perímetre de 1285 i la creació del tram marítim, començant els treballs als esperons de Sorsmenor (a la Ciutadella), a Framenors (Passeig Colom) i a Santa Anna.

A aquesta primera ampliació i posterior refortificació del perímetre del recinte emmurallat de la ciutat, tradicionalment relacionat a Jaume I, s'ha d'afegir l'ampliació cap al Raval a mitjans del s.XIV promoguda per Pere el Cerimoniós, a partir de diferents fases. Aquesta nova ampliació marcaria el definitiu traçat de la muralla de la ciutat, abastant els actuals carrers de Pelai, les rondes de Sant Antoni i Sant Pau i el Paral·lel. D'aquesta manera l'estructura física de la Barcelona medieval quedaria consolidada entre els s. XIV i XV. Tot aquest cinturó es completaria a s.XVI amb l'aixecament de la muralla de mar.

L'any 1369 es realitzà un projecte que feia passar la muralla, des del Portal de St. Antoni cap al segon recinte murat, tallant els carrers de la Cadena, de Robador i de Sant Pau, per a enllaçar-se amb la muralla de la Rambla, havent passat el carrer de la Boqueria, prop del Portal de Sta. Eulàlia. Sembla que es va desestimar i no es va realitzar. La muralla seguí un nou curs des de St. Antoni a St. Pau, i d'allà a les Drassanes.

De nord a sud trobem 4 portals, el de Tallers que data de 1359, el de St. Antoni, que fou durant segles la Porta Triomfal de la ciutat, accés per les comitives reials, el de St. Pau bastit el 1389 i el de Drassanes. D'aquest últim

Durant el segon quart del s. XIX i degut al enorme creixement demogràfic que pateix Barcelona en estreta relació al procés d'industrialització –sector tèxtil– comencen a sorgir nuclis de poblament importants a l'entorn directe que exigien l'enderrocament d'unes muralles que ara feien impossible el desenvolupament normal de l'urbanisme i dels serveis de la ciutat. La pressió popular feu que durant la revolució de Juliol de 1854 s'iniciés l'enderroc i que posteriorment fos acceptat pel govern central, fins al punt que el 12 d'Octubre del mateix any, fos aquest govern el que es fes càrrec de les despeses que fins aquell moment havien estat a compte de l'Ajuntament de Barcelona.

Un cop desnonada la muralla es procedí a la construcció de la nova Barcelona dissenyada per Ildefons Cerdà: l'Eixample.

3.2. La Via sepulcral i la Plaça de la Mercè.

- La zona sepulcral de l'àrea de la Plaça de la Mercè correspon a l'eix de via allunyat del *pomerium*, on les restes documentades són escasses, i les zones habitades més properes són les de la vila suburbana de Sant Pau del Camp i una possible vila a la plaça del Duc de Medinaceli. Pel que fa a les restes de necròpolis documentades en aquesta via, es registren les documentades a la zona de les Drassanes Reials, i les documentades a la Plaça de Medinaceli 1, com petites troballes al llarg d'un eix viari paral·lel a la costa, que perpetua el traçat dels carrers de Josep Anselm Clavé, Ample i d'Àngel Baixeres (Beltran de Heredia, 2010), fins al portal de Regomir.

Les intervencions realitzades a l'àrea de necròpolis de les Drassanes reials ha permès documentar un espai emmarcat entre el s.I dC. fins el s.VII dC, amb un mig centenar d'unitats funeràries documentades, amb una gran diversitat tipològica ja pel que fa a la seva factura com el ritual funerari dut a terme.

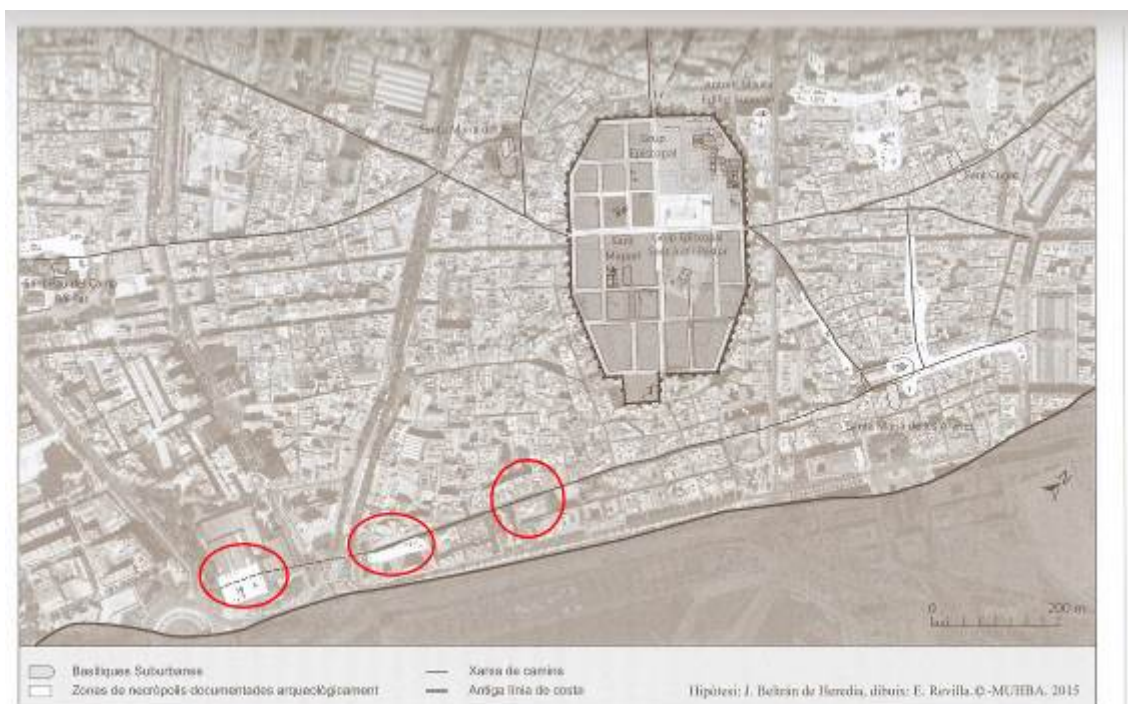
Malgrat la manca d'evidències estructurals pertanyents a un tram de via romana pròpiament dit, com poden ser restes de pavimentació d'una possible calçada o elements senyalitzadors tant de la via com de les sepultures, l'existència de la necròpolis de les Drassanes Reials, i la XXXXXXXX i la disposició dels enterraments permeten suposar l'existència d'un camí com a eix vertebrador dels enterraments. Pel que fa a l'àrea de les Drassanes Reials, un ampli espai mancat de restes dins la zona, permet determinar que l'eix

Memòria de la intervenció arqueològica al C/ de la Mercè 2-8 (Barcelona, Barcelonès). CODI 099/16 Agost 2016.

articulador del tram de necròpolis no és altre qu un tram devia que devia travessar el Pla de Barcelona i que transcorreria paral·lel a la línia de costa, una via ja coneguda e trams més propers i àmpliament estudiada (Beltran de Heredia , 2010).

Juntament amb les restes de les Drassanes Reials, seguint aquest eix vertebrador, es localitza la zona del Govern Militar on es documenta un conjunt de 16 unitats funeràries, de diversa tipologia emmarcades en un context baiximperial.

D'esquerra a dreta, àrea de necròpolis de les Reials Drassanes, àrea del Govern Militar, àrea de control arqueològic al carrer de la Mercè. (Font: Esteve Nadal, Quarhis 2015).

- Actualment, la zona coneguda popularment com a barri de la Mercè de Barcelona comprèn la plaça i el carrer que porten el nom de la patrona de la ciutat, i tots aquells compresos entre el carrer Ample, el passeig de Colom, la via Laietana i el Portal de la Pau, ja a les Rambles.

Òbviament, l'obertura de la via Laietana durant el s. XX, va modificar el límit septentrional del barri, fent desaparèixer la plaça de Sant Sebastià, que fins llavors havia servit de separació amb la Ribera. Situat la franja territorial

existent entre l'antiga colònia romana i la costa, presenta restes d'habitat humà i necròpolis que es poden remuntar al s. I dC, però no serà fins el s XII quan es comença a urbanitzar per donar lloc a l'anomenada Vilanova dels Còdols. Aquest procés d'ocupació del territori cal relacionar-lo amb el creixement poblacional propiciat per la bonança agrícola que es va viure entre els s. X i XII, fenomen al qual més tard haurem d'afegir el creixement comercial dels segles posteriors. És un fenomen força ràpid que ens permet parlar, ja en el s. XII, dels Còdols com una de les viles noves que s'havien desenvolupat al voltant del *pomerium* romà, una vilanova amb una base econòmica centrada en l'activitat comercial i portuària, fruit de la seva proximitat a la línia de costa, ben diferenciada de les viles noves dels Arcs, de Sant Cugat o de Sant Pau, totes elles d'economia agrícola i ramadera. La construcció del temple dedicat a la Mare de Déu de la Mercè per part dels mercedaris, cinquanta anys més tard que Ramon Nolasca fundés l'orde el 1218, amb la finalitat de rescatar captius cristians i dedicar-se al comerç, va crear un nucli centralitzador del barri que va acabar per donar-li el nom. D'aquest primer edifici no en queda res, doncs el que observem actualment es fruit d'una reforma del 1765, i es troba unit, mitjançant dos ponts d'obra, a les restes del convent dels mercedaris que podem contemplar, molt desfigurades, a l'actual comandància de l'exercit, propietari de l'edifici des del 1846. De fet el temple va prendre importància després que els consellers de la ciutat decidissin declarar la Mercè com a patrona de Barcelona el 1687, al haver lliurat, segons ells, els camps d'una plaga de llagosta.

Un segon eix vertebrador del barri fou el convent de Sant Francesc, situat a l'actual plaça del Duc de Medinaceli, fundat al s XIII sota protecció de Jaume I, i desmantellat el 1822 amb el trienni liberal, en sospitar-se que l'orde franciscà conspirava contra el govern. Durant anys el solar es va destinar a presó de dones, fins que el duc de Medinaceli va reclamar-ne els seus drets com a propietari, que foren reconeguts per l'Ajuntament, i els va cedir en part a la ciutat per ampliar la plaça. Aquests dos centres neuràlgics són articulats pel carrer Ample, un dels més carismàtics de la Barcelona medieval. També conegut com a carrer dels Marquet, degut a l'existència de propietats d'aquesta família de prohoms barcelonins, el carrer Ample va acabar rebent aquest nom per ser el carrer més ample de la ciutat. Entre els s. XVI i XIX va convertir-se en

la via principal de Barcelona, construint-se palaus i casals de famílies benestants que van substituir en bona part l'esperit que fins aleshores tenia el carrer de Montcada.

Tristament, la gairebé totalitat de les seves edificacions medievals foren substituïdes al llarg dels s. XIX i XX pels immobles que observem avui dia.

Durant anys l'activitat principal del barri fou el comerç, en part degut a la seva proximitat al mar, i a la presència del mateix orde mercedari, que estava molt vinculat al comerç amb Amèrica. La construcció de la muralla de mar entre el 1553 i 1563 sota regat de Carles V va tancar el barri a la costa i va donar-li una imatge de foscor i congestió que va perdurar fins a finals del s. XIX. L'enderroc del mur el 1877 (emmarcat dins el llarg procés d'enderroc de la muralla), gràcies a la pressió dels comerciants de la zona, va donar nous aires a la Mercè, amb l'obertura del passeig de Colom, que va permetre tenir de nou vistes al mar; moltes entitats bancàries es van establir llavors en aquests terrenys, convertits en passeig habitual de l'aristocràcia i la burgesia barcelonina. Però fou un miratge que durà ben poc, doncs amb el trasllat progressiu dels bancs i les famílies burgeses cap al nou Eixample, el barri de la Mercè va tornar a caure en la deixadesa i la foscor, imatge que es va voler solucionar amb l'obertura de places com la del duc de Medinaceli o la d'Antoni López a finals del s. XIX, o la de la Mercè el 1981, que si més no va permetre observar en tot el seu esplendor la façana del temple, fins llavors encaixonat entre carrers estrets.

3.3. Context històric de la zona i intervencions arqueològiques

properes.

El barri de la Mercè no ha patit transformacions urbanístiques importants en els darrers anys, tret de l'obertura de la plaça de la Mercè el 1981, la qual simplement va consistir en l'enderroc d'una illa de cases, sense que es realitzés cap moviment de terra o excavació de cap mena. Es per aquest motiu que el coneixement que tenim del seu subsòl és molt limitat.

Tot i així, es tenen notícies de l'existència d'una zona de necròpolis tardo romana formada per tombes de fossa simple, enterraments en àmfora i algun sarcòfag monolític, a la seu del Govern Militar, estenent-se per la plaça del duc de Medinaceli i pel carrer de Josep Anselm Clavé cap el nord.

INTERVENCIONS

➤ Plaça Portal de la Pau 5, Passeig Colom 52, Carrer Josep Anselm Clavé C, Agustí Duran i Sampere.

Arran de les reformes de l'any 1930 a l'edifici del Govern Militar es varen documentar un seguit d'enterraments d'època romana a l'indret anteriorment ocupat pel convent de Framenors o convent de Sant Francesc. En aquest indret es va documentar que l'estratigrafia formada per una capa d'argila vermella i sorres d'aportació fluvial. Va ser en aquest estrat de sorres on es van exhumar 10 enterraments; s'interpretà que havien estat inhumats en caixes de fusta, donada l'aparició de claus de ferro i restes de fusta carbonitzada. A banda, 4 tombes més estaven formades per tègules planes formant una mena de caixa. Finalment es documentaren 2 enterraments més amb tègules a doble vessant.

Segons l'investigador Agustí Duran i Sanpere amb tota la documentació recopilada es datà la necròpolis en època romana baiximperial per les similituds amb la necròpolis de Can Casanovas.

➤ El 1997, una excavació en extensió a la plaça Joaquim Xirau va permetre documentar diverses estructures productives d'època alt imperial, així com les restes d'un mausoleu del tipus capsula *taulae*, amb les restes del difunt incinerat i un petit aixovar format per objectes personals de vidre i ceràmica; en estar tot amortitzat durant el s III dC, es va arribar a la conclusió d'estar davant un centre productiu o vil·la en ús des del s I dC fins la segona meitat del s II dC, i amb zones d'enterrament relacionades (HUERTAS, 1997). En la mateixa excavació també es van poder documentar 20 m de l'antiga muralla del s XIII. Molt a prop, al carrer Nou de Sant Antoni i el passatge de la Pau, A. Bordas va poder documentar diferents estrats baix imperials i medievals sense gaire rellevància, en el transcurs de les obres per instal·lar la recollida pneumàtica de residus.

➤ Carrer Ample 5. Vanesa Triay (Atics S.L.) 2004.

Memòria de la intervenció arqueològica al C/ de la Mercè 2-8 (Barcelona, Barcelonès). CODI 099/16 Agost 2016.

A partir dels rebaixos necessaris per instal·lar una escala, es documentà un enterrament del s I dC, observant-se en tot moment una estratigrafia similar a la descrita per J. Huertas

- Plaça de la Mercè 3-4, Carrer de la Mercè 8-10. Lluís Juan González, (Atics, S.L) 2006.

Fruit de la realització d'unes rases per a la instal·lació d'un servei de telefonia, es va dur a terme l'obertura de rases per a documentar la possible presència de restes arqueològiques, amb resultats negatius. Els resultats negatius, però, són vàlids únicament fins a la profunditat màxima que es va assolir durant el desenvolupament de l'obra.

- Plaça Duc de Medinaceli 4, Passeig Colom 20, Carrer de la Mercè 2, Roser Arcos (Arqueociència SCSL) 2008.

Es realitzen diversos sondejos per a estudi del subsòl, on es documenten diverses unitats estratigràfiques emmarcades entre el s.XV-XVIII. En aquest espai s'hi ubicava l'església i del convent de Sant Francesc.

- Carrer Ample 1. David Prida Trujillo, (Arqueocat, S.L) 2007-2008.

Durant les obres de rehabilitació de l'edifici que contemplaven una planta subterrània es van documentar les restes d'uns murs amb un paviment de terra piconada associat, una canalització i una sitja emmarcat dins l'època fundacional de la ciutat romana de *Barcino* (inicis del segle I dC). Es tractaria d'estructures que podrien estar relacionades, degut a la seva proximitat amb la línia de mar, amb activitats marítimes.

Ja dins el segle II es documenta la presència de restes associades a construccions del *suburbium* com murs, clavegueres i paviments d'*opus signinum*. Després de la seva amortització, l'espai s'usa com a zona d'abocador, localitzant diverses fosses que contenen una important quantitat de material (ceràmica de luxe, pintures murals, llànties i fauna).

Remarcar la localització d'una zona de necròpolis i es localitzen 25 enterraments, en fossa simple, caixa i/o coberta de tègules, o reaprofitant

estructures anteriors, com per exemple una claveguera, datades dins un marc cronològic de finals del segle II – segle IV.

Localització d'un forn de finals del s.XIII.

➤ Plaça Duc de Medinaceli 1-1b. Jordi Chorén Tosar, (Estrats Gestió del Patrimoni Cultural S.L.) Setembre 2012.

En destaca el registre de l'estratigrafia d'època romana el qual presenta uns 2m de potència, amb nivells que van entre els segle I-II dC, nivells que posteriorment queden amortitzats i l'espai torna a formar part del sorral de platja, quedant totalment exempt de materials al llarg dels següents mil anys.

Es documenta una fase imperial emmarcada entre el segles I-III dC, mb aportacions de materials destinats a crear successius nivells de circulació i algunes estructures construïdes: una hipotètica latrina i dos ramals de canalitzacions amb base de tègula plana i revestiment ceràmic parietal.

No és fins al segle XIII que es documenta una ocupació de la zona, basada en edificis senzills dels quals es documenta una activitat de només unes dècades. Poc temps després, en canvi, es construeix un edifici de grans dimensions atribuït a un casal que es construeix a finals del segle XIII o principis del segle XIV i que tindrà continuïtat fins el segle XIX, identificat com el casal dels Montcada que posteriorment passà a mans dels Cardona i que fou conegut com a Palau del Virrei durant el segle XVI. Aquest edifici sembla que hauria tingut un pati interior que quedaria envoltat per diferents estances, algunes d'elles amb grans arcades de diafragma sostingudes per pilars, documentats al llarg de la intervenció, el qual objecte de diverses reformes fins que la seva propietat passa a mans del Duc de Medinaceli, que decideix enderrocar-lo i vendre els solars en subhasta a inicis del segle XIX.

4. METODOLOGIA

Per tal d'aconseguir els objectiu marcats, cal seguir una metodologia sistemàtica i adequada. La que s'ha realitzat en aquesta intervenció s'inspira en el mètode de registre utilitzat per E.C.Harris i per A.Carandini (Harris, 1975, 1977, 1979; Carandini 1977, 1981). Es tracta de registrar objectivament els elements construïts i estrats que s'identifiquen (tant els que es conserven en alçat com els que es descobreixen en el subsòl), realitzant una numeració correlativa d'aquests, sota el nom d' "Unitat Estratigràfica" (u.e.) que individualitza els uns dels altres. Cada u.e. es registra en una fitxa on s'indica: la ubicació en el jaciment, les seves característiques físiques, la situació en les plantes i seccions i la posició física respecte a la resta d'unitats estratigràfiques amb les quals es relaciona. Aquest mètode també inclou la realització de material gràfic, compost per plantes i seccions i el material fotogràfic imprescindible per a la constància visual dels treballs realitzats.

La principal raó de ser de l'arqueologia urbana és l'estudi de l'evolució històrica de la ciutat on es realitzi, allò que ha impulsat i ha provocat canvis en el territori, tant en l'àmbit geomorfològic com urbanístic, històric, organitzatiu i social, fins a esdevenir el fet concret del moment actual.

En el cas que en qualsevol intervenció es trobés algun tipus de material ceràmic, s'ha de recollir i separar diferenciant els materials que han sortit als diversos estrats arqueològics, i ajuden a donar una datació tant dels mateixos estrats com de les estructures que s'hi poden trobar relacionades.

Inicialment aquest material s'ha de rentar i seguidament se li atorga una sigla depenent de cada excavació, per tal de facilitar el seu inventari i precisar al màxim la informació recollida en les respectives memòries o informes arqueològics.

De la mateixa manera s'actua en el cas de documentar altres materials com el bronze, ferro, vidre, ossos, etc....

Al llarg d'aquesta intervenció s'ha realitzat un control visual dels treballs realitzats per part del personal de l'obra, així com de l'excavació manual del sediment per part de la direcció tècnica, en el cas de l'aparició d'estructures construïdes que així ho requerissin.

5. DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS

El projecte d'instal·lació del nou servei elèctric preveia inicialment l'obertura en rasa del carrer, en un tram de 30m comprès entre els números 2-8 del carrer de la Mercè. L'actuació arqueològica del qual és objecte aquesta memòria, es va iniciar el dia 5 d'Agost de 2106 amb el control visual de la realització de diverses cales de sondeig, establertes per l'obra, situades a tres punts del tram projectat, per tal d'observar la possible presència de serveis que dificultessin la instal·lació del futur servei elèctric del qual és objecte aquesta memòria.

Al llarg d'aquest treballs es va constatar la presència de diferents serveis urbans.

Un cop realitzades aquestes cales de sondeig es va procedir a les tasques d'obertura de la rasa a partir del núm. 8 del carrer de la Mercè, finalitzant els treballs el dia 17 d'Agost amb l'obertura dels últims metres de la rasa al creuament del carrer de la Mercè amb el carrer de Louis Braille.

6. CONCLUSIONS

Els resultats d'aquesta intervenció aporten poques dades en relació amb el poblament i l'urbanisme de la ciutat de Barcelona al llarg de la seva història donat que es tracta d'una intervenció preventiva de caràcter molt localitzat i parcial.

Un dels elements que més ha condicionat el volum de dades obtingut ha estat la cota necessària per a la instal·lació del servei elèctric, donat que gairebé no s'extreia un volum prou elevat de terres com per poder detectar una quantitat prou rellevant d'estructures o restes, que reflectissin una activitat antròpica, així com la presència de diferents serveis urbans ha impedit documentar cap tipus de resta ni de material arqueològic.

Els resultats han estat doncs negatius, tenint en compte únicament aquesta dada fins a la cota afectada per es obres que han motivat el control arqueològic.

7. DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

NOM DEL PROJECTE

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA AL
CARRER DE LA MERCÈ 2-8.
CODI 099/16

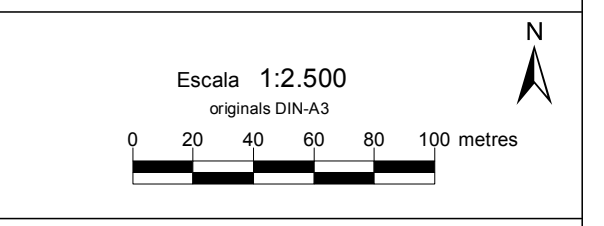
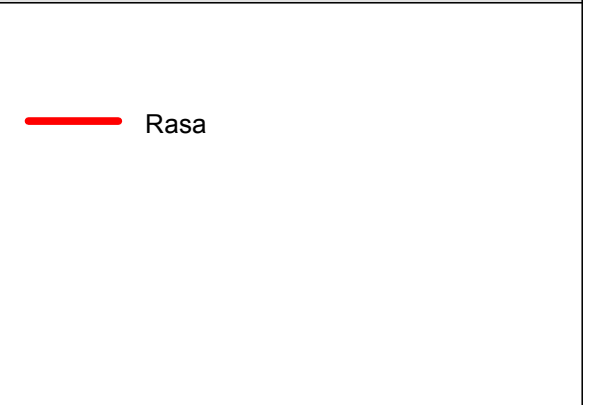
MUNICIPI

BARCELONA

DISTRICTE

CIUTAT VELLA

LLEGGENDA

BASE CARTOGRÀFICA: ICC www.icc.cat
PROJECCIÓ UTM FUS 31N / ETRS 89

PLÀNOL NÚM.: 1

Memòria de la intervenció arqueològica al C/ de la Mercè 2-8 (Barcelona, Barcelonès). CODI 099/16 Agost 2016.

8. UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 001	
Sector: Carrer de la Mercè 2-8		Fase:		Cronologia: s. XX	
DEFINICIÓ :	Paviment				
DESCRIPCIÓ :	Paviment de lloses de pedra 40x60x5cm				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	002	Es cobert per		
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE: 002	
Sector: Carrer de la Mercè 2-8		Fase:		Cronologia: s. XX	
DEFINICIÓ :	Preparació de paviment.				
DESCRIPCIÓ :	Formigó. 20-30cm de potència.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	003	Es cobert per	001	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE: 003	
Sector: Carrer de la Mercè 2-8		Fase:		Cronologia: s. XX	
DEFINICIÓ :	Estrat				
DESCRIPCIÓ :	Sorres de matriu argilosa de color marró. Potència mínima de 50cm.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a		Es cobert per	002	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

9. DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

1. Inici de les tasques d'obertura de la rasa, vallat.

2. Cala de sondeig 1.

3. Cala de sondeig 2.

4. Cala de sondeig 3.

5. Inici dels treballs d'obertura de la rasa a l'alçada del nº 4, serveis.

6. Obertura de la rasa entre les finques 2-4 del carrer de la Mercè.

7. Rasa davant el nº4 del carrer de la Mercè.

8. Rasa davant el nº 4 del carrer de la Mercè.

9. Rasa davant el nº4 del carrer de la Mercè.

10. Creuament del Carrer Mercè amb Louis Braille.

10. BIBLIOGRAFIA

A. A. V. V. (1993): *Congrés d' història de Barcelona. La ciutat i el seu territori, dos mil anys d'història*. Barcelona, 20, 21, 22 d'octubre de 1993. Volum I. Ponències i Comunicacions.

A. A. V. V. (1995): *Història de Barcelona*. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

-Vol.1 (1991): *Estructura urbana de la ciutat romana*.

-Vol.2 (1992): *La formació de la Barcelona medieval*.

-Vol.3 (1992): *La ciutat consolidada (segles XIV-XV)*.

-Vol.4 (1992): *Barcelona dins la Catalunya moderna (segles XVI-XVII)*.

-Vol.5 (1993): *El desplegament de la ciutat manufacturera (1714-1833)*.

-Vol.6 (1995): *La ciutat industrial (1833-1897)*.

A. A. V. V. (1997): *Els barris de Barcelona. Vol.1: Ciutat Vella i Eixample*. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

A. A. V. V. (2002): *Diccionari d'arqueologia*. Termcat.

A. A .V. V. : *Anuari d'arqueologia i patrimoni de Barcelona 2008*. MHUBA- Museu d'Història de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Institut de Cultura.

A. A .V. V. : *Anuari d'arqueologia i patrimoni de Barcelona 2009*. MHUBA- Museu d'Història de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Institut de Cultura.

A. A .V. V. : *Anuari d'arqueologia i patrimoni de Barcelona 2010*. MHUBA- Museu d'Història de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Institut de Cultura.

A. A .V. V. : *Anuari d'arqueologia i patrimoni de Barcelona 2011*. MHUBA- Museu d'Història de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Institut de Cultura.

BONET i ARMENGOL, J. : *Les sepultures de la Basílica de la Mercè*. Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi, XV, 2001, p. 275-288

BALAGUER, V. (1865): *Las calles de Barcelona*, 2 volums. Barcelona.

BALCELLS, A. (1983): *Historia contemporánea de Cataluña*. Barcelona.

CARRERAS CANDI, F. (1916): *Geografía general de Catalunya. La ciudad de Barcelona*. Barcelona.

CARRERAS CANDI, F. (1982): *Gran geografía comarcal de Catalunya*. Vol VIII Barcelonès i Baix Llobregat.

CIRICI, A. (1975): *Barcelona pam a pam*. Barcelona.

DURAN I SAMPERE. *Barcelona vista per Dionís Baixeras, Cinquanta dibuixos precedits d'un estudi d'Agustí Duran i Sampere*. Ayma editor. BCN 1948.

DURAN I SAMPERE. *Barcelona i la seva història I. La formació d'una gran ciutat*. Ed. Curial. BCN 1972.

DURAN I SAMPERE. *Barcelona i la seva història III. L'art i la cultura*. Ed. Curial. BCN 1975.

FABRE, J.; i HUERTAS CLAVERIA, J. M. (1977): *Tots els barris de Barcelona. Vol. VII: Els polígons (2) i el Districte Cinquè*. Barcelona.

FLORENSE FERRER, A. (1962): "Evolución de Barcelona en la Baja Edad Media". *Cuadernos de arqueología e historia de la ciudad, III*. Barcelona.

GALERA, M.; ROCA, F.; TARRAGÓ, S. (1982): *Atlas de Barcelona*. Barcelona.

GRANADOS, O. (1982): "El pla de Barcelona i la seva Història" a *Actes del 1 Congrés d'Història del Pla de Barcelona*. Institut Municipal d'Història. Barcelona.

Memòria de la intervenció arqueològica al C/ de la Mercè 2-8 (Barcelona, Barcelonès). CODI 099/16 Agost 2016.

HARRIS, E.C (1979) .; *Principios de estratigrafía arqueológica*. Ed. Crítica. Barcelona.

HURTADO, V.; MESTRE, J.; MISERACHS, T. (1998): *Atlas d'Història de Catalunya*. Barcelona.

PALET MARTÍNEZ, J.M. (1994): Estudi territorial del Pla de Barcelona. Estudis i memòries d'arqueologia de Barcelona, 1. Ajuntament de Barcelona. Barcelona.

PI i ARIMON, A. (1854): *Barcelona antigua y moderna*, Volum I. Barcelona.

PLADEVALL, A. (1982): "Barcelona i el Barcelonès" a *Gran geografia comarcal de Catalunya. El Barcelonès i el Baix Llobregat*. Volum 8. Obra dirigida per J. Carreras i Martí. Barcelona. Pàg.11-14.

QUADERNS D'ARQUEOLOGIA I HISTORIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA.
Museu d'Història de la Ciutat. Institut de Cultura. Ajuntament de Barcelona. Any 2005. Quarhis n.01.

QUADERNS D'ARQUEOLOGIA I HISTORIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA.
Museu d'Història de la Ciutat. Institut de Cultura. Ajuntament de Barcelona. Any 2006. Quarhis n.02.

QUADERNS D'ARQUEOLOGIA I HISTORIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA.
Museu d'Història de la Ciutat. Institut de Cultura. Ajuntament de Barcelona. Any 2007. Quarhis n.03.

QUADERNS D'ARQUEOLOGIA I HISTORIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA.
Museu d'Història de la Ciutat. Institut de Cultura. Ajuntament de Barcelona. Any 2008. Quarhis n.04.

Memòria de la intervenció arqueològica al C/ de la Mercè 2-8 (Barcelona, Barcelonès). CODI 099/16 Agost 2016.

RIBA i ARDERIU, O. (1993): “Assaig sobre la geomorfologia medieval de la ciutat vella de Barcelona” a *Actes del III Congrés d’Història de Barcelona*. Barcelona. Pàg.: 171-174.

SOBREQUÉS, J. (1992): *Història de Barcelona. Vol. IV. Segles XIV-XV*. Barcelona.

SOBREQUÉS, J. (1992): *Història de Barcelona. Vol. V. Segles XVI-XVII*. Barcelona.

Pàgines Web.

<http://cartaarqueologica.bcn.cat/>

<http://www.bcn.cat/guia/bcnpicc.html>

<http://www.icc.es/>